

Bengt Nirje

Medlem 1 av Handikappidrottens Hall of Fame

(Foto. Maria Svensson)

Motivering

Bengt Nirje utnämndes till medlem i Handikappidrottens Hall of Fame för det betydelsefulla arbete han under många decennier uträttade för utvecklingen av handikappidrotten både nationellt och internationellt.

Han var en av initiativtagarna till att bilda ett handikappidrottsförbund som ett av idrottsförbunden i Riksidrottsförbundet. Som svensk delegat medverkade han till att det bildades ett internationellt "Handikappidrottsförbund". Det som vi i dag känner som IPC (International Paralympic Committee).

På Bengts initiativ arrangerades de första Paralympiska vinterspelen i Örnsköldsvik 1976.

Bengt var en av de personer som lyckades ena idrottsorganisationerna för olika funktionshinder i världen att öppna Paralympics för andra än bara personer med förlamningsskador. 1976 i Toronto, öppnades Paralympiska spelen första gången för fler än en kategori funktionshindrade.

Bengt kämpade för att även personer med utvecklingsstörning skulle få en plats i den Paralympiska rörelsen. Idrottare med utvecklingsstörning har deltagit i Paralympiska spel 1996 och 2000 och förväntas åter inkluderas i London 2012.

Han arbetade större delen av sitt liv för att personer med utvecklingsstörning skulle få rätt till självbestämmande och möjlighet till integration i samhället till exempel genom idrotten. Under åren 1961-1967 skapade han den mycket omtalade och globalt erkända "Normaliseringsprincipen", en deklaration om funktionshindrades mänskliga rättigheter.

Biografi

Efter studier i juridik, litteraturvetenskap och språk vid Universiteten i Uppsala, Yale, USA och Sorbonne, Frankrike och några år som kulturjournalist och radiokorrespondent bland annat i USA och Frankrike blev Bengt Nirje på 1950-talet engagerad av Svenska Röda Korset.

Efter upproret i Ungern 1956 utsågs han till ansvarig för sociala frågor i den svenska Röda Korsstyrkan vid ett flyktingläger för Ungerska flyktingar i Österrike. Några månader senare blev han sambandsofficer för UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) och arbetade med alla Ungerska flyktingläger. Efter detta utsågs han till chef för "Folke Bernadotte aktionen", en kampanj för att skapa nya möjligheter för barn med cerebral pares.

Genom erfarenheterna från flyktinglägren och från arbetet med ungdomar med CP fick Bengt insikt i hur människor i institutionskollektiv upplevde sin situation - fruktan för framtiden, förnedring,

osäkerhet och icke normala krav. Detta förändrade hans inriktning i livet och ledde till hans djupa engagemang för en normalisering av livsvillkor och förutsättningar för personer utsatta för sådan behandling.

När han 1961 anställdes som ombudsman för FUB, Riksförbundet för Utvecklingsstörda Barn, blev det naturligt för honom att applicera sina erfarenheter och med sin analytiska förmåga söka andra lösningar än den då rådande institutionaliseringen som frantog personer med utvecklingsstörning all värdighet och alla möjligheter att påverka sin tillvaro.

Bengt Nirje avled i april 2006, 81 år gammal.

Bengt Nirje och Handikappidrotten

Bengt Nirjes grundläggande och gedigna idrottsintresse tillsammans med ett engagemang för personer med funktionshinder ledde självklart till att han som nyskapare kom att påverka handikappidrottens utveckling såväl nationellt som internationellt.

Genom huvudsakligen hans initiativ och förarbete bildades Svenska Handikappidrottsförbundet 1969 som det 50:e självständiga idrottsförbundet inom Riksidrottsförbundet.

Som representant för Svenska Handikappidrottsförbundet i det internationella arbetet har Bengt varit en av de få svenskar som på ett avgörande sätt påverkat det internationella samfundet att samarbeta och inse betydelsen av ett internationellt handikappidrottsförbund öppet för alla funktionshindrade. Bengt hade en roll, i det arbete som ledde till fram att man till slut enades och 1989 etablerade, International Paralympic Committee (IPC).

1971 valdes Bengt till vice President i International Sports Organization for the Disabled (ISOD). De Paralympiska Spelen var i början av 1970-talet endast öppna för personer med förlamningsskador. För Bengt var inte detta acceptabelt. Bengt sökte därför samarbete med de få organisationer som representerade andra funktionshinder och som ville utöka spelen att omfatta även personer med amputation och synskadade. Hans flerspråkiga argumentationsförmåga blev tungan på vågen och 1976 kunde för första gången Paralympiska spel hållas med fler än en kategori funktionshindrade.

Bengt var också den som föreslog att man även skulle genomföra Paralympiska vinterspel. Bengts initiativ ledde till att Sverige arrangerade de första Paralympiska vinterspelen i Örnsköldsvik 1976.

Bengt kämpade för att även personer med utvecklingsstörning skulle få en plats i den Paralympiska rörelsen. International Sports Federation for persons with Intellectual Disability (INAS-FID) kunde bildas 1986. Idrottare med utvecklingsstörning har sedan deltagit i Paralympiska spel 1996 och 2000 och förväntas åter inkluderas i London 2012.

I rollen som idrottsledare, nationellt och internationellt, gjorde sig Bengt känd som en färgstark, godhjärtad, spontan och något excentrisk person. Han var också humanist, filosof och idealist med en osedvanligt stark tro på att han skulle kunna skapa möjligheter för dem som inte hade några.

Ibland ledde Bengts färgstarka personlighet till att han blev feltolkad. I sin roll som "övertygare" och idealist kunde han vara både älskad och kontroversiell på samma gång. Det är ingen tvekan om att hans idéer av en del personer betraktades som ett hot mot etablerade normer inom den internationella handikappidrotten.

Bengt hade dock en osviklig förmåga att träffa rätt även om det understundom kunde ta sin tid innan även de mest motsträviga slutligen insåg detta. Det var här som Bengt Nirje med sin starka tro på att alla skulle ha samma möjligheter, samma människovärde ledde till utformningen av sitt egentliga livsverk, "Normaliseringsprincipen". Han förstod tidigt att synsättet på personer med funktionshinder i världen utgjorde ett allvarligt hinder för deras möjligheter till ett drägligt normalt liv och personlig utveckling. Bengt gjorde i detta en direkt koppling till bristen på tillämpning av mänskliga rättigheter.

Kodordet för Bengt blev "normalisering" och hans metod för att förändra världen var att genom skriftlig och muntlig argumentering påvisa vad som var fel och borde förändras. Det ledde till att han skapade den mycket omtalade och globalt erkända "Normaliseringsprincipen", se nedan. Den

växte fram hos Bengt under åren 1961-1967. Den handlar om att personer med utvecklingsstörning ska ha rätt till självbestämmande och möjlighet till integration i samhället till exempel genom idrotten. En deklaration om de funktionshindrades mänskliga rättigheter. "När normaliseringsprincipens tankar släpptes i början på 1960-talet blev det ett jävla rabalder", sa Bengt själv i en intervju.

Bengt Nirje är mer känd utanför det egna landet. Han är väl omskriven i bland annat Canada, Norge, Danmark, Italien, England och Japan för sitt gedigna arbete. Han talade förutom svenska flytande engelska, franska och tyska. Bengt har studerat litteraturhistoria, filosofi och kulturanthropologi i Sverige och forskat strukturanalys på Yale Universitet på Graduate School 1952-1953.

Bland de utmärkelser Bengt mottagit för sina gärningar kan nämnas

- Filosofie Hedersdoktor vid Universitetet i Fribourg, Schweiz,
- Filosofie Hedersdoktor vid Meiji Gakuin Universitetet i Tokyo, Japan, och
- H.M. Konungens Medalj för framstående ledarskap inom handikappidrotten.

Normaliseringsprincipen

Den mycket omtalade och globalt erkända "Normaliseringsprincipen" skapades av Bengt Nirje under åren 1961-1967. Den handlar om att personer med utvecklingsstörning ska ha rätt till självbestämmande och möjlighet till integration i samhället, till exempel genom idrotten. En deklaration om de funktionshindrades mänskliga rättigheter, formulerad i åtta punkter.

1. En normal dagsrytm

Med det menas att dagen ska innehålla meningsfulla aktiviteter: undervisning, sysselsättning, arbete och fritidsverksamhet.

2. En normal veckorytm

I det ingår att skilja på arbete och fritid, både i tid och lokalmässigt.

3. En normal årsrytm

Kännetecknas av sociala aktiviteter och festligheter över året, traditioner i familjen eller samhället, upplevelse av årstidernas växlingar och delaktighet i samhällsaktiviteter, även semester.

4. En normal livscykel

Att få uppleva de olika utvecklingsfaserna i livet, från barndomen genom skolåldern till vuxenlivet och så småningom ålderdomen.

5. En normal självbestämmande rätt

Utvecklingsstördas egna val, önskemål och krav ska respekteras och beaktas i så hög grad som möjligt.

6. De normala sexuella mönstren i sin kultur

Handlar om rätten att leva i en tvåkönad värld, att få uppleva kärlek och sexualitet.

Sexualupplysning och information om smitta, risken att bli utnyttjad, om våld, självförsvar och vart man vänder sig om man behöver hjälp.

7. De normala ekonomiska mönstren i sitt land

De utvecklingsstörda ska ha samma rättigheter och spelregler som gäller för alla. En förutsättning för det är att samhället ger en grundläggande ekonomisk och socialtrygghet.

8. De normala miljökraven i sitt samhälle

Att bostaden ska vara av samma standard som för alla andra i samhället.